

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Na de Tiendaagse Veldtocht

Pleidooi voor een sterke Benelux en een culturele unie met Vlaanderen

Hoe de interne staatsrechtelijke of staatkundige verhoudingen van België zouden moeten veranderen, is uiteraard uitsluitend een zaak van Vlamingen en Walen. Maar de lauwheid in Den Haag ten aanzien van de Benelux en de ontwikkeling in Vlaanderen tot een zelfstandige buurstaat, is meer dan spijtig. Het is nu hoog tijd voor een culturele unie met Vlaanderen.

door *Jan Schinkelshoek*

Lid van de Tweede Kamer voor het CDA, de interparlementaire commissie voor de Taalunie en het Beneluxparlement.

ZOU HET EEN NAWERKEND TRAUMA van de mislukte Tiendaagse Veldtocht zijn? Hooghartigheid? Of domweg een kwestie van politieke bijziendheid?

Met open mond volgt 'Den Haag' sinds midden vorig jaar de adembemende politieke verwickelingen bij de zuiderburen, verrast door wat van buitenaf verdacht veel lijkt op een implosie van het volkenrechtelijke construct dat België heet. Nog nooit was er zo veel belangstelling voor wat zich beneden Roosendaal en achter Wuustweezel afspeelde. Maar desondanks is het in Nederland officieel oorverdovend stil gebleven. Geen spoeddebat, geen Kamervraag, zelfs geen verklaring van Buitenlandse Zaken.

Nee, dit stilzwijgen verbaast niet echt.

Sinds 1830 heeft het noorden nooit veel oog willen hebben voor wat zich

in het zuiden van de Nederlanden afspeelt. Hardnekkig, systematisch keek Nederland steeds over België heen; zelfs over Vlaanderen heen.

De Vlaamse minister-president Kris Peeters doet werkelijk veel te aardig over ons. Een enkele uitzondering daargelaten heeft het Noorden zich nooit tak van de ‘Nederlandse stam’ (Geyl) gevoeld. Al helemaal niet na de val van Antwerpen in 1585...

Het is, zeker achteraf, bijna gênant hoe wij, Nederlanders, de Vlamingen te lang de taalstrijd, de strijd voor het Nederlands, alleen hebben laten voeren. Dat ‘Den Haag’ nog steeds niet heeft gereageerd op de uitgestoken hand van Vlaanderen om een ‘prioritaire’ relatie aan te gaan – vastgelegd in de Vlaamse strategienota van eind 2005 – is onderhand pijnlijk.

De geest van Van Speyk ijlt nog steeds na.

‘Dan liever de lucht in’, moet deze luitenant-ter-zee, uit afkeer over de Belgische opstandelingen, hebben uitgeroepen toen zijn schip na de afscheiding in 1830 bij Antwerpen dreigde te worden overmeesterd. En hij wierp de lont in het kruitvat. Zijn zelfmoordactie leverde hem onsterfelijke roem op. Tot voor kort zijn er overal in het Noorden straten naar Van Speyk vernoemd.

ONBESTEMD ONGEMAK

Sinds mensenheugenis zit er een onbestemd ongemak in de hartelijke verstandhouding-aan-de-oppervlakte. Eigenlijk heeft Nederland nooit goed raad geweten wat het met België aanmoet. Net zoals ‘Brussel’ altijd

een beetje dubbelzinnig naar ‘Den Haag’ heeft zitten kijken. De boeidscheiding na koning Willem I werkte lang na.

Het verklaart misschien ook wel waarom het Noorden en het Zuiden vreemden voor elkaar bleven, zoals

alleen al blijkt uit de onuitroeibare vooroordelen die over Hollanders bestaan. Om nog maar te zwijgen van de Belgenmoppen.

Zeker, formeel zijn de verhoudingen vlekkeloos.

Los van een serie grotere en kleinere ergernissen – Schelde, IJzeren Rijn, kilometerheffing, vervuiling van de Maas, drugstoerisme – wordt er voorbeeldig samengewerkt: in de Benelux, in de Taalunie, via tal van verdragen. Zelfs de kroonprinsessen dragen bij gelegenheid een jas met hetzelfde patroon.

Je zou kunnen zeggen dat in elk geval Nederland zich na 1839 bijna krampachtig precies ten opzichte van de afgescheiden zuidelijke provin-

Eigenlijk heeft Nederland nooit goed raad geweten wat het met België aanmoet

cies heeft opgesteld. ‘Den Haag’ liet alles na wat maar in de verste verten kon worden uitgelegd als een inmenging in Belgische binnenlandse aanlegenheden. Als de dood om te worden getrokken in zuidelijke wespen-nesten.

Zelfs waar Belgen nog lange tijd provoecerden — nog geen eeuw geleden poogden ze Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen te annexeren — deed Nederland z’n best onverstoort te blijven.

Nog steeds geldt die ‘correctheid’ (oud-minister Van Karnebeek in de jaren twintig) als een ongeschreven wet in Den Haag.

Dat was na 1830 verstandig, dat was na de Eerste Wereldoorlog verstandig en dat is na de Belgische verkiezingen van vorige zomer nog steeds verstandig.

In rond Nederlands: Nederland heeft z’n handen van België af te houden. Petities die pleiten voor hereniging van noord en zuid — op internet circuleren ze luidruchtig — moeten vooral ludieke acties blijven. Als er iets in de interne staatsrechtelijke of staatkundige verhoudingen van België zou moeten veranderen, is het uitsluitend een zaak van Walen en Vlamingen. Nederland heeft er niks te zoeken, ook al wordt er Nederlands gesproken.

Geen Groot-Nederlandse dagdromen graag. Of, zoals premier Peeters zegt: ‘Zoets is leuk als tijdverdrijf, maar weinig relevant voor de internationale realiteit waarin onze landen functioneren’.

Ja, 1585 en 1830 zijn geschiedenis.

REVITALISERING BENELUX

In plaats van te dromen over een hereniging van de Lage Landen, is het veel vruchtbaarder om te werken aan een revitalisering van de Benelux, een

De Taalunie biedt een goede basis om stapje voor stapje de culturele samenwerking uit te breiden

samenwerking die aan het eigen succes ten onder dreigt te gaan.

Praktisch en nuchter hebben België, Nederland en Luxemburg vijftig jaar lang — ook als pioniers binnen en voor een Europese Unie — de nadelen van grenzen uitgewist. Stapje voor stapje is die sa-

menwerking zo vanzelfsprekend geworden, dat bijna niemand zich nog echt om die Benelux bekommert.

Maar het kan een uitvalsbasis zijn voor de — jazerker... — Lage Landen om zich binnen het steeds groter wordende Europa meer te laten gelden. Economisch vormen de drie landen, goed voor bijna 30 miljoen inwoners, één van de grootste Europese machtsblokken.

Dat gezamenlijke gewicht van de Benelux moet veel beter worden benut. Al was het alleen maar om niet binnen de uitdijende Europese Unie te worden gemarginaliseerd. Een gevaar dat niet moet worden onderschat, zoals de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken vorig jaar al aangaf. Waar de grote landen elkaar meestal snel weten te vinden, zou het volgens die raad kleinere landen tot ‘actieve samenwerking’ moeten dwingen om ‘hun belangen veilig te stellen’.

Dit wordt elders in Europa beter begrepen dan in de delta van Rijn, Maas en Schelde. De Baltische landen, de Noordse staten en landen in het voormalige Oostblok rond Visegrad, sluiten steeds nauwer aaneen: naar het voorbeeld van de Benelux.

Maar ‘Den Haag’ blijft heel lauw doen over de samenwerking met ‘Brussel’ en ‘Luxemburg’. Misschien nog steeds te veel dromend over een eigen rol als grootste van de kleine Europese landen? En misschien nog steeds onderschattend dat de Benelux behulpzaam kan zijn om de onverminderde huiver in brede lagen van de bevolking tegen Europese eenwording op te vangen?

Ook ‘Brussel’, verscheurd door Waals-Vlaamse tegenstellingen, kan er steeds minder mee uit de voeten, terwijl de ombouw van de Benelux tot een statenbond toch een uitweg kan bieden voor het eindeloze interne touwtrekken om België.

Die verwaarlozing van de Benelux is meer dan jammer. Gedrieën doen we onszelf tekort.

ANDERE VERHOUDINGEN

Maar er is méér nodig. Meer dan een op en top ‘correcte’ politiek tegenover de voormalige Zuidelijke Nederlanden. Meer dan een renaissance van de Benelux. En meer dan een serie beleefdheidsbezoeken tussen Den Haag en Brussel.

Vlaanderen verdient meer dan ooit de Noord-Nederlandse aandacht.

Al was het alleen maar omdat door het verdampen van België en de opkomst van Vlaanderen als zelfstandige buurstaat, ook voor Nederland andere verhoudingen ontstaan, een toestand die van ‘Den Haag’ een adequate reactie zal vragen.

Wie denkt dat Vlaanderen, op weg naar grotere zelfstandigheid, zich snikkend in Nederlandse armen zal storten, zal — dat staat bij voorbaat vast — bedrogen uitkomen. De kloof tussen de voormalige delen van het Koninkrijk der Nederlanden is te groot geworden. Er is zelfs reden om te veronderstellen dat de Nederlands-Vlaamse relatie er niet soepeler op wordt.

Wie de beschouwing van premier Peeters goed leest, wordt getroffen door — hoe zeggen Vlamingen dat ook al weer zo fraai? — de fiere toon. Er is een regeringsleider aan het woord die zijn land ‘zelfzeker’ (zijn eigen woord) presenteert. Ook in de richting van het land in het Noorden waar het in de loop der jaren vaak tegenop heeft gekeken.

Vlaanderen is zelfbewuster geworden.

Wie bij Hazeldonk de grens passeert, wie met Vlamingen spreekt, wie Vlaamse kranten leest en wie tussen Diksmuide en Hasselt om zich heen kijkt, kan het niet ontgaan dat Vlaanderen veel zelfbewuster is geworden. Zoals ze tegenover de Walen hun positie verdedigen, zoals ze binnen de Belgische staat voor zichzelf opkomen, het duidt op een zelfontdekte kracht.

De Vlaamse emancipatie is praktisch voltooid. Ze moet alleen nog haar definitieve staatkundige pasvorm vinden. Maar mentaal schort er niet veel meer aan.

Die zelfbewustheid gaat ook Nederland merken.

Ligt het niet voor de hand dat Vlaanderen, volop bezig uit te rijpen tot natie, meer en meer nadruk zal leggen op de eigen identiteit? En ook tegen het verwante Nederland de eigen positie zal willen benadrukken? Tegen hetzelfde Nederland dat het nooit echt heeft zien staan. Tegen het land dat het naar eigen gevoel economisch zo vaak dwars zit.

Bijna voor je ogen zie je gebeuren dat Vlaanderen zich ingraaft in particularisme, terwijl Nederland maar niet wil uitreiken boven het traditionele staatsnationalisme, dat — ingegraven achter vastgelegde grenzen — zichzelf tot norm stelt. Alsof er sinds het midden van de negentiende eeuw niks is veranderd.

EEN VOORBEELD?

Wel eens gelet op de verbrokkeling van de gemeenschappelijke taal? Nog niet zo heel lang geleden was de positie van het Algemeen Beschaafd Nederlands in Vlaanderen onbetwist. Maar geleidelijk ontwikkelt zich het Vlaams tot een soort ‘tussentaal’. Zelfs Geert Mak wordt al op de Vlaamse televisie ondertiteld. Dat is meer dan een verwaarlozing, het is een signaal dat steeds meer Vlamingen hun eigen taal opeisen.

Hoe lang zal het Vlaamse journaal nog in zulk onberispelijk Nederlands worden gelezen?

CULTURELE ALLIANTIE

Juist die middelpuntvliedende krachten vergen een zorgvuldige, ingetogen reactie, een reactie die tot uitgangspunt neemt dat wat noord en zuid

gemeenschappelijk hebben: de gezamenlijke, gelijkgeaarde taal en cultuur. Dat is niet alleen vanzelfsprekend, het is ook hard nodig. Waar het gaat om de positie van het Nederlands in Europa en de rest van de wereld, valt nog heel wat te doen.

Het is, anders gezegd, hoog tijd om toe te werken naar een culturele alliantie van Nederland en Vlaanderen, gebaseerd op de gemeenschappelijke taal. Waarom niet, om te beginnen, de Taalunie en het Cultureel Verdrag in elkaar geschoven tot een Culturele Unie? Waarom niet omgezet tot een compleet Verdrag voor de Nederlandse Taal en Cultuur? Dat verschaft een houvast voor twee naties die ondanks verschillen veel delen.

Met name de Taalunie is een interessant verdrag.

Afgesloten in 1980, was het haar tijd ver vooruit. Het voorziet in een solide, unieke vorm van samenwerking tussen twee landen, die veel verder gaat dan gebruikelijke gesubsidieerde culturele uitwisseling tussen twee landen. Dit is méér dan een verdrag dat het Concertgebouworkest in staat stelt om af en toe in Antwerpen op te treden of een tentoonstelling van Vlaamse schilderijen boven de Moerdijk mogelijk maakt. Onder directe politieke en parlementaire controle hebben Nederland en Vlaanderen zich verplicht tot een gezamenlijke taalpolitiek.

Die Taalunie biedt een goede basis om stapje voor stapje de culturele samenwerking uit te breiden.

Het is jammer dat ook premier Peeters niet over zo'n culturele unie begint. Zeker, hij pleit voor onverkrampte gemeenschappelijkheid. Maar nieuwe initiatieven voor culturele contacten kondigt hij, ondanks zijn uitdaging aan het Nederlandse adres, niet aan. Is de Vlaamse regering bang een nieuw blauwtje in 'Den Haag' te lopen? Voorziet Vlaanderen opnieuw Nederlandse desinteresse? Of denken Vlamingen ook al veel meer in termen van zelfstandigheid? Is het tij misschien al aan het verlopen?

Ook daarom zou het veel beter zijn als 'Den Haag' over zo'n versterkte samenwerking begon.

* * *

Het zou een goed signaal zijn dat Nederland heeft begrepen dat de tijden zijn veranderd. Dat het hoog tijd is om meer te investeren in een revitalisering van de Benelux. Dat het hoog tijd is om Vlaanderen en de Vlamingen eindelijk serieus te nemen.

Ja, het oorverdovende Nederlandse stilzwijgen dient te worden doorbroken.

Er is veel te winnen — zonder een Tiendaagse Veldtocht.